

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра історії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної роботи
О.А. Кузнецова

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Історія)

2020-2021 навчальний рік

Розробник: кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії
Ласінська М.Ю.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол від «26» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри (Рижева Н.О.)

«26» серпня 2020 р.

Анотація

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методологія історії» складена Ласінською М.Ю. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 014 Середня освіта.

Предметом курсу «Методологія історії» є теорія історичного знання та пізнання, теорія предмету історії та методів історичного дослідження.

Методологія історії як навчальна дисципліна систематизує сучасні уявлення про природу і принципи історичного пізнання, знання про історію як науку.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістовно взаємопов'язана з іншими дисциплінами навчального плану підготовки магістрів, і, перш за все з дисциплінами «Філософія освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології», «Наука в історії суспільств».

На вивчення дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

Ключові слова: *методи дослідження, методологія, прийоми дослідження.*

Abstract

The program of study of normative educational discipline "Methodology of history" is made by Lasinskaya M.Yu. according to the educational-professional program of preparation of masters of a specialty 014 Secondary education.

The subject of the course "Methodology of History" is the theory of historical knowledge and cognition, the theory of the subject of history and methods of historical research.

Methodology of history as a discipline systematizes modern ideas about the nature and principles of historical knowledge, knowledge of history as a science.

Interdisciplinary links: the program is meaningfully interconnected with other disciplines of the master's degree curriculum, and, above all, with the disciplines "Philosophy of Education", "Information and Communication Technologies", "Science in the History of Societies".

150 hours / 5 ECTS credits are allocated for studying the discipline.

Key words: *research methods, methodology, research methods.*

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт, наукова стаття	Спеціальність: 014 Середня освіта	Семестр	
Загальна кількість годин – 150		1-й	
		Лекції	
		22 год.	
		Практичні, семінарські	
		28 год.	
		Лабораторні	
		0 год	-
		Самостійна робота	
		100 год.	
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: 6 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: магістра		
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=2127			

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 50 год. – аудиторні заняття, 100 год. – самостійна робота (33%/67%).

1. Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>заочна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт, наукова стаття	Спеціальність: 014 Середня освіта	Семестр	
Загальна кількість годин – 150		1-й	
		Лекції	
		8 год.	
		Практичні, семінарські	
		2 год.	
		Самостійна робота	
		140 год.	
		Вид контролю: залік	
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=2127	Ступінь: магістра		

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 10 год. – аудиторні заняття, 140 год. – самостійна робота (7%/93%).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: надати студентам сукупність знань з теорії історичного знання та пізнання, про систему принципів, прийомів і процедур застосування, формування й використання методів історичного пізнання, а також вчення про цю систему, необхідні при проведенні науково-дослідних робіт на всіх етапах. Про, власне, об'єкт і предмет пізнання історії, засоби (інструментарій) та порядок його вивчення.

Завдання курсу: розкрити поняття «методологія історії», його природу та місце у процесі історичного пізнання; показати процес зародження та розвитку методології історії на прикладі вітчизняної та зарубіжної історії наукового знання; навчити студентів вмінню і навичкам на практиці застосовувати отриманні знання при здійсненні науково-дослідної роботи.

Методологія історії є важливим предметом для студентів V курсу історичного факультету. Завдяки матеріалу, який викладається в ньому, студенти отримують можливість підсумувати й узагальнити свої знання, набуті в галузі історіографії історії та філософії історії протягом всього навчання.

Специфіка сучасної методології історії така, що вона є складне за змістом і формами вияву утворення, що характеризується різноманітними, подекуди протилежними підходами до вивчення історичного процесу, розбіжності між якими зумовлені відмінностями у світогляді істориків і осягненні та розумінні ними світу історії, умовами їх соціального та індивідуального буття. В історичному розвитку методології історії традиційно виділяють три етапи: класичний, некласичний і постнекласичний.

Передумови для вивчення дисципліни: «Теорія та практика наукових досліджень», «Історіографія історії України», «Історіографія всесвітньої історії» на рівні бакалавра.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

Програмні результати навчання:

Здатність синтезувати та використовувати знання з основних теорій історичного розвитку, методології історичної науки, її періодизацію.

Знання видів, форм та джерел історичної інформації, методів їх дослідження.

Використання нових освітніх та інформаційних технологій, сучасних засобів навчання та використання їх у педагогічному процесі.

Здатність використовувати основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для вирішення педагогічних і дослідницьких завдань, успішного освоєння методологічних і прикладних питань спеціальності, питань фундаментальних загальноісторичних і спеціальних дисциплін; дисциплін психолого-педагогічного циклу: педагогіку, психологію, методіку викладання історії, методіку і організацію позакласної (поза аудиторної) роботи.

Знання теорії й методології історичної науки, методіки вивчення суспільних явищ і процесів, пам'яток матеріальної і духовної культури.

Використання принципів і методів збору, систематизації, узагальнення і використання інформації, проведення наукових досліджень за профілем спеціальності.

Здатність застосування принципів редагування і підготовки матеріалів до публікації, складання рефератів, оглядів, рецензій.

Обізнаність у наукових стандартах та відповідність їм щодо точності та обсягу локалізованої документації, використаної та процитованої в завданнях та висновках практичної підготовки.

Здатність працювати в групі продуктивно, відіграючи провідну роль в окремих випадках, головуючи під час дебатів та дискусій у міжнародній та мультикультурній групі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Вміння формулювати задачу, для її вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку.

ЗК-2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Знання стандартів, необхідних для наукового дослідження та публікування, зокрема критична обізнаність та інтелектуальна чесність.

ЗК-3. Здатність працювати в команді, виконуючи провідну роль, в міжнародній та мультикультурній групі.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміння правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме неофіційним, офіційним та науковим.

ЗК-5. Здатність працювати автономно, скеровувати зусилля, поєднуючи результати різних досліджень та аналізу, та представляти результат вчасно.

ЗК-6. Уміння діяти в межах етики професійних взаємин, навички міжособистісної взаємодії.

ЗК-7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, навички історіографічного й джерелознавчого аналізу, володіння методами пошуку нових форм дослідження, вміння будувати логічно завершений педагогічний процес у навчальних закладах різного типу і рівня акредитації.

ЗК-8. Гнучкість мислення. Набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій.

ЗК-9. Популяризаційні навички. Здатність провести усну презентацію та написати зрозумілу статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних наукових концепцій в історії для загальної публіки (не фахівців).

ЗК-10. Базові знання основ філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.

II. Фахові:

ФК-1. Знання вітчизняної та світової історії. Знання основних історичних процесів та подій усіх континентів від давнини до сьогодення, їх взаємозв'язок, сучасні дискусії на цю тему та напрями дослідження.

ФК-2. Вміння аналізувати джерела. Пошук, розуміння та використання архівних, музейних джерел з історії.

ФК-3. Здатність застосовувати знання про сучасні досягнення з історичної науки.

ФК-4. Здатність використовувати навички роботи з комп'ютером та знання й уміння в галузі сучасних інформаційних технологій для рішення практичних завдань в галузі історії та освіти.

ФК-5. Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України в освітній сфері,

підвищувати професійний рівень і кваліфікацію;

ФК-6. Здатність забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності.

ФК-7. Здатність будувати логічно завершений педагогічний процес у навчальних закладах різного типу і рівня акредитації.

ФК-8. Здатність володіти навичками історіографічного й джерелознавчого аналізу та методами пошуку нових форм дослідження.

ФК-9. Здатність застосовувати набуті знання для вирішення конкретних педагогічних, методичних, науково-практичних, інформаційно-пошукових завдань у своїй професійній діяльності.

ФК-10. Здатність планувати, організовувати і вести навчально-виховну роботу.

ФК-11. Здатність володіти передовими методами управління педагогічними, учнівськими (студентськими) й трудовими колективами.

ФК-12. Здатність на практиці застосовувати принципи наукової організації праці.

ФК-13. Здатність вести пошукову краснзнавчу роботу, виявляти, досліджувати та сприяти збереженню історико-культурних пам'яток.

ФК-14. Здатність використовувати набуті психолого-педагогічні і методичні прийоми для викладання історичних дисциплін в середніх та вищих навчальних закладах.

ФК-15. Здатність формувати стійкий інтерес до професійної діяльності і науки.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.

Тема 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці.

Тема 3. Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.

Тема 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія

Тема 5. Структура історичного дослідження і методологія історії.

Тема 6. Принципи історичного пізнання

Тема 7. Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.

Тема 8. Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.

Тема 9. Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.

Тема 10. Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.

Тема 11. Методологія джерелознавства.

Тема 12. Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр

Тема 13. Етапи та структура наукового дослідження.

Тема 14. Мова історичного дослідження.

Програма навчальної дисципліни

Кредит I Загальні питання методології історії

ТЕМА 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.

Предмет курсу «Методологія історії». Мета та завдання курсу. Структура та основні проблеми курсу. Історіографія та джерельна база курсу. Основні поняття методології історії. Значення методології історії. Зв'язок методології історії з філософією історії, історіографією, логікою, діалектикою, теорією пізнання (гносеологією), наукознавством, джерелознавством. Історіографія методології історії, історія вивчення методології історії вітчизняними науковцями. Сучасна зарубіжна та вітчизняна історіографія про методологію історії.

ТЕМА 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці

Соціальна функція історичної науки та зміна її змісту і пріоритетів у зв'язку зі змінами у суспільному ладі і у владі. Визначення та виділення предмету історичної науки. Предмет історичної науки на стику науки та мистецтва. Співвідношення понять «минулого» та «сучасного». Структура предмету історичної науки.

ТЕМА 3. Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.

Зв'язок методології історії з філософією історії та з основними філософськими течіями: марксизмом, позитивізмом, неокантіанством. Співвідношення філософії та методології історії. Праці В.Ключевського, О. Лаппо-Данілевського, Р. Віппера, С. Франка, М. Карасва. Рационалізм, як теоритична основа просвітництва. Історіографія романтизму. Панування позитивізму. Марксистський історичний матеріалізм.

Кредит II Основні методологічні принципи та методи

ТЕМА 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія

Поняття «Історична пам'ять». Поняття «Історична політика». Поняття «сучасність». Зв'язок історії з ідеологічними течіями і політикою: досвід взаємовпливу в історіографічній практиці. Історія і пам'ять, в якості понять. Український вимір історичної пам'яті. Стереотипи історичної пам'яті західноєвропейські, східноєвропейські та на Пострадянському просторі.

ТЕМА 5. Структура історичного дослідження і методологія історії.

Історичний факт та історичне джерело. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання в історичному дослідженні. Історична теорія та історичні закони.

ТЕМА 6. Принципи історичного пізнання

Поняття, сутність та роль принципів історичного пізнання в історичному дослідженні. Сутність принципу історизму. Історизм в марксистській і немарксистській філософії історії, зв'язок принципу історизму з діалектикою. Сутність та роль історичного досвіду та уроків історії в історичному дослідженні. Принцип об'єктивності: сутність та основні вимоги. Роль принципів історизму та об'єктивності в історіографічній практиці.

Кредит III Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.

ТЕМА 7. Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.

Загальнонаукові методи. Конкретно-історичні методи. Методи запозичені з інших наук. Методи і принципи: зв'язок, загальне та відмінне. Залежність набору методів від характеру дослідження.

ТЕМА 8. Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.

Поняття історіографія, історіографічне джерело та методологія історіографії. Методи історіографії (традиційні, новітні, специфічні). Спадок дореволюційної історичної науки, та ставлення до нього в перші роки встановленої радянської влади. Методологія історії в радянській історіографії 1920-х рр. Методи запозичені з інших наук. Формування сталінського тоталітарного режиму та його вплив на історичну науку. Переорієнтація з «ленінізації» на «сталінізацію» в історичній науці.

ТЕМА 9. Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.

Історична наука і її роль у формуванні культу особи Й.Сталіна. Науковий доробок української еміграції в 1930-1950-х рр. Принцип більшовицької партійності, як основний в методології історії, такий, що знецінював історизм та об'єктивність. Роль сталінського «Короткого курсу історія ВКП(б)», як теоретико-методологічної основи всієї радянської історичної науки. Зміна змісту у соціальній функції історичної науки, метаморфози в пізнавальній і виховній функціях. Смерть Й. Сталіна і початок «десталінізації» радянського суспільства, його самосвідомості, і історичної науки.

Кредит IV Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.

ТЕМА 10. Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.

Роль XX з'їзду КПРС та закритої доповіді М. Хрущова, а також червневого 1957 р. пленуму ЦК КПРС і XXII з'їзду КПРС в процесі «десталінізації» суспільства та історичної науки. Нові оцінки історії КПРС і історії радянського суспільства, як теоретико-методологічні і теоретичні орієнтири для історичної науки. Вплив історико-партійної галузі на розкриття сутності принципів історизму та об'єктивності. Принцип комуністичної партійності, як основний фактор спотворення об'єктивності. «Відродження» історіографії в межах радянської історичної науки (А. Сахаров, М. Бахтін, О. Лосєв, Ю.Лотман). Критицизм. Проблемна та теоретична історіографія. Методологічна функція історіографії 1960-1980-х рр. Допоміжна функція історіографії. Світоглядна функція історіографії. Дидактична функція історіографії.

ТЕМА 11. Методологія джерелознавства.

Історична критика та її етапи. Методи викривлення та відновлення історичної правди. Методи та схема дослідження речових джерел. Методи та схема дослідження етнографічних джерел. Методи та схема дослідження лінгвістичних джерел. Методи та схема дослідження усних джерел. Методи та схема дослідження писемних джерел (актові матеріали; оповідні пам'ятки). Проблема класифікації джерел в сучасній методології історії. Актові, справочинні (діловодні), статистичні документи, мемуаристика (спогади), листи, щоденники, наукова, науково-

інформаційна, науково-популярна і навчальна література, художні твори, періодична преса: методи та схема аналізу. Джерела колективного та індивідуального (особового походження). Математично-статистичні методи дослідження джерел.

Кредит V Методологія історії в постперебудовній та сучасній українській науці.

ТЕМА 12. Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.

Зміна змісту соціальної функції історичної науки та її пріоритетів у пізнавальній та виховній функціях. Проблема мови науки історіографія. Історична наука і влада. Викриття «білих плям». Плюралізм в підходах до нової концепції історії України. Звільнення від міфів радянської історичної науки і формування нових міфів. Втручання нової влади в історичну науку: від соціального заказу до нав'язування своїх оцінок історичними подіям і процесам. Нова партійність і «разідеологізація» історичної науки. Підручники з історії України: досягнення і суттєві прорахунки сучасної науки. Розкол серед істориків у висвітленні історичних фактів і процесів. Методологія історії під тиском суб'єктивних факторів. Проникнення зарубіжних традицій до вітчизняної науки. Характеристика особистості вченого (автора історіографічного джерела).

ТЕМА 13. Етапи та структура наукового дослідження.

Типологія наукового дослідження. Постановка наукової проблеми та її поняття. Типи і джерела наукових проблем. Теоретичний аналіз проблеми. Теорія та реконструкція реальності. Види теорій. Поняття про гіпотезу. Формулювання гіпотез дослідження. Вимоги до наукових гіпотез. Основні правила висунення і перевірки наукових гіпотез. Характеристика наукової гіпотези. Розвиток гіпотез в науковому дослідженні. Типологія гіпотез. Логіка експерименту як гіпотетико дедуктивного методу. Планування дослідження. Проведення дослідження за наміченим планом. Аналіз і інтерпретація отриманих даних. Формулювання висновків.

ТЕМА 14. Мова історичного дослідження.

Проблема мови в історичній науці незалежної України. Стилї мовного викладу матеріалу. Загальні літературні особливості оформлення наукової праці. Лексичні конструкції та традиційні кліше історичного дослідження.

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		Л	с	с.р.
1	120	16	24	80
Кредит I Загальні питання методології історії				
Тема 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	10	2	2	6
Тема 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	10	2	2	6
Тема 3. Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	10	2	2	6
Усього	30	6	6	18
Кредит II Основні методологічні принципи та методи				
Тема 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	10	2	2	6
Тема 5. Структура історичного дослідження і методологія історії.	10	2	2	6
Тема 6. Принципи історичного пізнання.	10	2	2	6
Усього	30	6	6	18
Кредит III Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.				
Тема 7. Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.	10	2	2	6
Тема 8. Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.	10	2	2	6
Тема 9. Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.	10	2	2	6
Усього	30	6	6	18
Кредит IV Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.				
Тема 10. Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.	15	2	2	11
Тема 11. Методологія джерелознавства	15	2	2	11
Усього	30	4	4	22
Кредит V Методологія історії в постперебудовній та сучасній українській науці.				
Тема 12. Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.	10		2	8
Тема 13. Етапи та структура наукового дослідження.	10		2	8
Тема 14. Мова історичного дослідження.	10		2	8
Усього	30		6	24
Разом:	150	22	28	100
Усього годин:	150	22	28	100

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		Л	с	с.р.
1	120	16	24	80
Кредит I Загальні питання методології історії				
Тема 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	10	2	2	6
Тема 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	10	2		8
Тема 3. Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	10	2		8
Усього	30	6	2	22
Кредит II Основні методологічні принципи та методи				
Тема 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	10	2		8
Тема 5. Структура історичного дослідження і методологія історії.	10			10
Тема 6. Принципи історичного пізнання.	10			10
Усього	30	2		28
Кредит III Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.				
Тема 7. Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.	10			10
Тема 8. Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.	10			10
Тема 9. Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.	10			10
Усього	30			30
Кредит IV Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.				
Тема 10. Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.	15			15
Тема 11. Методологія джерелознавства	15			15
Усього	30			30
Кредит V Методологія історії в постперебудовній та сучасній українській науці.				
Тема 12. Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.	10			10
Тема 13. Етапи та структура наукового дослідження.	10			10
Тема 14. Мова історичного дослідження.	10			10
Усього	30			30
Разом:	150	8	2	140
Усього годин:	150	8	2	140

**4. Теми лекційних занять
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1 Загальні питання методології історії		
1	Тема 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	2
2	Тема 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	2
3	Тема 3. Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	2
Кредит 2 Основні методологічні принципи та методи		
4	Тема 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	2
5	Тема 5. Структура історичного дослідження і методологія історії.	2
6	Тема 6. Принципи історичного пізнання.	2
Кредит 3 Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.		
7	Тема 7. Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.	2
8	Тема 8. Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.	2
9	Тема 9. Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.	2
Кредит 4 Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.		
10	Тема 10. Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.	2
11	Тема 11. Методологія джерелознавства	2
Усього:		22

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1 Загальні питання методології історії		
1	Тема 1. Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	2
2	Тема 2. Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	2
3	Тема 3. Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	2
Кредит 2 Основні методологічні принципи та методи		
4	Тема 4. Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	2
Усього:		8

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Кредит 1 Загальні питання методології історії		
1.	Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	2
2.	Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	2
3.	Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	2
Кредит II Основні методологічні принципи та методи		
4.	Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	2
5.	Структура історичного дослідження і методологія історії.	2
6.	Принципи історичного пізнання	2
Кредит III Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.		
7.	Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.	2
8.	Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.	2
9.	Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.	2
Кредит IV Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.		
10.	Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.	2
11.	Методологія джерелознавства.	2
Кредит V Методологія історії в постперебудовній та сучасній українській науці.		
12.	Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.	2
13.	Етапи та структура наукового дослідження.	2
14.	Мова історичного дослідження.	2
Разом:		28

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Кредит 1 Загальні питання методології історії		
1.	Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	2
Разом:		2

6. Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

7. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Кредит 1 Загальні питання методології історії		
1.	Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	7
2.	Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	7
3.	Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	7
Кредит II Основні методологічні принципи та методи		
4.	Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	7
5.	Структура історичного дослідження і методологія історії.	7
6.	Принципи історичного пізнання	7
Кредит III Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.		
7.	Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.	7
8.	Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.	7
9.	Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.	7
Кредит IV Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.		
10.	Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.	7
11.	Методологія джерелознавства.	7
Кредит V Методологія історії в постперебудовній та сучасній українській науці.		
12.	Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.	7
13.	Етапи та структура наукового дослідження.	8
14.	Мова історичного дослідження.	8
Разом:		100

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Кредит 1 Загальні питання методології історії		
1.	Вступ. Предмет курсу. Поняття «методологія історії» та її структура.	6
2.	Предмет історичної науки в радянській та сучасній вітчизняній і світовій науковій думці	8
3.	Зародження методології історії в Європі та в Російській імперії в кінці XIX - поч. XX ст.	8
Кредит II Основні методологічні принципи та методи		
4.	Історія і сучасність в історичній науці як методологічна категорія	8
5.	Структура історичного дослідження і методологія історії.	10
6.	Принципи історичного пізнання	10
Кредит III Методологія історії в вітчизняній історіографії 1920-1950-х рр.		

7.	Методи історичного дослідження. Сутність методів та їх класифікація.	10
8.	Періодизація розвитку вітчизняної історичної науки в 1923-1991 рр.: критерії і загальна характеристика.	10
9.	Методологія історії в вітчизняній історичній науці 1930-х – першої половини 1950-х рр.	10
	Кредит IV Методологія історії в вітчизняній історіографії 1950-1991 рр.	
10.	Методологія історії в вітчизняній історичній науці середини 1950-х – початку 1990-х рр.	15
11	Методологія джерелознавства.	15
	Кредит V Методологія історії в постперейшовій та сучасній українській науці.	
12	Методологія історії в науці незалежної України. 1991-2017 рр.	10
13	Етапи та структура наукового дослідження.	10
14	Мова історичного дослідження.	10
	Разом:	140

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та захист контрольної роботи (для студентів ЗФН);

II – підготовка доповіді з висвітленням проблем (для студентів ДФН).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Зміст курсу поділений на 5 кредитів. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу.

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Критерії оцінювання відповідей на студентів на семінарських заняттях

Враховується:

- рівень осмислення навчального матеріалу;
- рівень сформованості аналітичних умінь і концептуальних підходів;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання додаткової літератури;
- порівняння, зв'язок із практикою, висновки.

Бали	Критерії оцінювання
-------------	----------------------------

"Відмінно" – 5	Досконале знання та розуміння понятійного апарату з тієї чи іншої теми, вільне оперування різноманітними класифікаціями. Відповідь на поставлені питання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями. Викладений матеріал має доказовий, логічний і послідовний характер. Студент володіє способами концентрованого викладу матеріалу. Демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання. У відповіді майже не трапляються мовленнєві помилки.
"Добре" – 4	Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Понятійна основа базується на обраній класифікації. Відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу. Недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база. Студент вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації. У відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.
"Задовільно" – 3	Відповідь неповна, фрагментарна. Знання мають недостатньо стійкий та послідовний характер. Вони застосовуються переважно для виконання завдань репродуктивного характеру. У відповідях відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, структурованість. Студент використовує лише окремі знання у новій навчальній ситуації. У відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.
"Незадовільно" – 2	Студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження). Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 300 до 600 балів (за 6 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 6 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота														КР	Накопичувальні бали / Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	100	500/100
33	33	34	33	33	34	33	33	34	50	50	33	33	34		

Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Діагностика і контроль засвоєння програмного матеріалу здійснюється за кредитно-трансферною системою. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (залік).

а) поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;

б) письмові контрольні та самостійні роботи;

в) тестові завдання;

г) співбесіди на консультаціях.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, порівняльний аналіз; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки).

12. Рекомендована література

Базова

1. Библер В. С. Исторический факт как фрагмент действительности: (Логические заметки) // Источниковедение: Теоретические и методические проблемы. М., 1969.
2. Биск И. Я. История исторической мысли в новое время. Иваново, 1983. Биск И. Я. Курс лекций по источниковедению новой и новейшей истории. Тамбов, 1971.
3. Бунге М. Причинность: Место принципа причинности в современной науке: Пер. с англ. М., 1962. С. 299.
4. Гегель Г. В. Ф. Сочинения: Т. 8. М; Л., 1935. С. 7—8.
5. Гетманова А.Д. Логика. – М., 2000
6. Гулыга А. В. О характере исторического знания // Вопр. философии. 1962. №9.
7. Гуревич А. Я. Что такое исторический факт? // Источниковедение: Теоретические и методические проблемы. М., 1969.
8. Дорошенко Н. М. Проблема факта в историческом познании. Л., 1968.
9. Ерофеев Н. А. Что такое история? - М., 1976. С. 26.
10. Жуков Е. М. Очерки методологии истории. М., 1980. С. 208.
11. Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії. – Львів, 1996
12. Иванов В. В. Соотношение истории и современности как методологическая проблема. М., 1973.
13. Иванов Г. М. Исторический источник и историческое познание. Томск, 1973.
14. Иванов Г. М. Исторический источник и историческое познание: (Методологические аспекты). Томск, 1973.
15. Ключевский В. О. Новейшая история Западной Европы в связи с историей России // Ключевский В. О. Неопубликованные произведения. М, 1983. С. 198—291.
16. Ковальченко И. Д. Место истории в системе общественных наук // Вопросы истории. 1987. № 7.
17. Коломийцев В. Ф. Методология истории. М., 2001. С. 40.
18. Коган Л. Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке // Практика— критерий истины в науке. М., 1960.
19. Коломийцев В. Ф. Методология истории. М., 2001. С. 157
20. Корников А. А. Теоретическое введение в источниковедение. Иваново, 2000.
21. Могильницкий Б. Г. Введение: О пользе истории // Историческая наука и историческое познание. Томск, 2000.
22. Могильницкий Б. Г. Историческая наука и проблемы гносеологии // Россия в XX веке: Историки мира спорят. М, 1994. Могильницкий Б. Г. О природе исторического познания. Томск, 1978.
23. Ницше Ф. О пользе и вреде истории для жизни // Соч.: Т. 1. М., 1997.
24. Ракитов А. И. Историческое познание. М., 1982.
25. Ранке Л. Об эпохах новой истории. М., 1898.
26. Румянцева М. Ф. Теория истории. М, 2002.

27. Реизов Б. Г. Французская романтическая историография (1815—1830). Л., 1956. С. 115—116.
28. Сапов В. И. Исторический факт // Вопр. истории. 1973. № 6.
29. Сафонов Б. Г. Н. И. Кареев о структуре исторического знания. М., 1995.
30. Шиллер Ф. В чем состоит изучение мировой истории и какова цель этого изучения // Собр. соч.: В 7 т.: Т. 4. М., 1956.

Допоміжна

1. Аникеев А. А. Методология классической историографии: Учеб. пособие. Ставрополь, 2005;
2. Аникеев А. А. Методологическая подготовка в области истории при многоуровневой структуре обучения студентов: опыт и проблемы // Новая и новейшая история. 2006. № 6;
3. Биск И. Я. Методология истории: курс лекций / И. Я. Биск. Иваново: Иван. гос. ун-т, 2007. 236 с.
4. Бурмистров Н. А. Предмет методологии исторической науки // *Clio moderna*: Зарубежная история и историография: Сб. науч. ст. Казань, 2001. Вып. 2.;
5. Бовыкин В. И. Актуальные проблемы экономической истории // Новая и новейшая история. 1996. № 4. С. 26.
6. Витухновский А. Л. В гостях у Клио. 2-е изд. Петрозаводск, 1986. Гулыга А. В. Искусство истории. М., 1986.;
7. Ельчанинов В. А. Об отношении истории как науки к искусству. Барнаул, 1975.;
8. Золотарев В. П. Об университетском курсе «Общая теория истории» // Вопр. истории. 2003. №11;
9. Ключевский В. О. Письма. Дневники. Афоризмы и мысли об истории. М., 1968.
10. Лихачев Д. С. Книга беспокойств. М., 1991. С. 338
11. Мерцалов А. И. В поисках исторической истины. М., 1984. С. 201.
12. Меттер И. Встречи и расставания. М., 1984. С. 1.
13. Мининков Н. А. Методология истории: Пособие для начинающих исследователей. Ростов н./Д, 2004 (в книгу включен краткий обзор литературы по методологии истории);
14. Могильницкий Б. Г. Методология истории в системе университетского образования // Новая и новейшая история. 2003. № 6;
15. Могильницкий Б. Г. История исторической мысли XX века. Томск, 2001. Вып. 1; 2003. Вып. 2;
16. Могильницкий Б. Г. О содержании понятия «Методология истории» // Методологические и историографические вопросы исторической науки. Томск, 1976. Вып. 11.
17. Парфенов И. Д. Методология исторической науки: Курс лекций. Саратов, 2001.
18. Репина Л. П., Зверева В. В., Парамонова М. Ю. История исторического знания. М., 2004;
19. Самой жизнью было обусловлено появление в канун перестройки книги, направленной против таких извращений: Мерцалов А. Н. В поисках исторической истины: Очерк методологии критики буржуазной историографии. М., 1984.;
20. Сказкин С. Д. История — увлекательная наука. М., 1961.
21. Смоленский Н. И. Из опыта ведения курса по методологии истории // Там же. 2007. № 2;
22. Чернышевский Н. Г. Полное собрание сочинений. М., 1947. Т. 3. С. 737.
23. Шарифжанов И. И. Современная историческая наука в России: поиски новых методологических приоритетов // *Clio moderna*. Казань, 1999. Вып. 1;
24. Шеуджен Э. А. Историография: История исторической науки. Майкоп, 1999.

13. Інформаційні ресурси

1. <https://histua.com/slovník/m/metodologiya-istorii>
2. <https://helpiks.org/5-65317.html>

3. https://studopedia.com.ua/1_46054_metodologiya-yak-nauka-ponyattya-predmet-zavdannya-stanovlennya-metodologii-istorii-yak-nauki.html
4. http://pidruchniki.com/10561127/kulturologiya/arheologichna_periodizatsiya
5. <https://studfiles.net/preview/1583691/>
6. http://papers.univ.kiev.ua/istorija/articles/Historiography_of_the_development_of_underwater_archaeological_research_in_Ukraine_15293.pdf